

УДК 811.14+811.124:58.001

[https://doi.org/10.31548/philolog14\(3\).2023.03](https://doi.org/10.31548/philolog14(3).2023.03)**ЕТИМОЛОГІЯ ЛАТИНСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ НАЗВ КУЛЬТУРНИХ РОСЛИН****Олена БАЛАЛАЄВА,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

03041, Героїв Оборони, 15, Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-2675-5554>

Email: olena.balalaeva@gmail.com

Анотація. Назви рослин є особливою тематичною групою лексики, формування якої тривало на різних історичних етапах розвитку суспільства. Попри достатньо потужну вітчизняну традицію дослідження фітонімів, поза увагою науковців залишається група назв культурних рослин. Мета статті – встановити етимологію латинських і українських назв рослин, визначити типи та механізми мотивації фітонімів, реконструювати мотиватори номінації. У дослідженні використано етимологічний аналіз фітонімів і зіставний метод, матеріалом слугували 20 біноменів культурних назв рослин. У результаті дослідження з'ясовано, що процес номінації культурних рослин в латинській і українській мові спирається на механізми пропозиційно-диктумної та асоціативно-метафоричної мотивації. Результати підтверджують висновки сучасних когнітивних досліджень про те, що у процесі номінації рослин пріоритет надається пропозиційно-диктумній мотивації, яка фіксує в ономасіологічній структурі найменування істинні знання про об'єкт номінації. Оскільки назви рослин є одним із найдавніших пластів лексики, не завжди можливо чітко встановити етимологію слова, особливо в латинській мові, де значна частина назв рослин запозичена через грецьку з давніх мов, які вважають першоджерелом. Реконструкція мотиваторів багатьох латинських назв перебуває у полемічному полі сучасних дослідників і залишається гіпотетичною. У пропозиційно-диктумній мотивації переважає предикатно-аргументний різновид з різними мотиваторами, найпродуктивнішими з яких є квалітативи, дестинативи і партитативи. Асоціативно-термінальна мотивація у назвах культурних рослин представлена різними моделями, найпродуктивнішими з яких є перенесення ознак із донорських зон ЛЮДИНА, ТВАРИНА, НАТУРФАКТ І АРТЕФАКТ.

Ключові слова: фітонім, наукова назва, етимологічний аналіз, мотивація, мотиватор.

Актуальність (Introduction).

Дослідження фітонімів у синхронії та діяхронії перебуває в руслі актуальних проблем сучасної лінгвістики. За зауваженням Л. Усик, «невичерпний науковий інтерес до аналізу фітонімів пояснюється тривалим і постійним контактом людини із природою у процесі історичного розвитку, у ході якого людина пізнавала властивості рослин, можливості та способи їх використання і фіксувала у процесі їх номінації найважливіші ознаки: канали отримання інформації про довкілля (зорові, нюхові, смакові, тактильні); практичний досвід застосування; оцінки, базовані на колективній психології різних етносів» (Усик, 2017: 8).

У сучасних етимологічних розвідках реконструкція мотивації є обов'язковим етапом дослідження. На думку науковців, завданням етимологічного дослідження є відтворити первинну мотивацію слова, визначити похідну основу, реконструювати первинне значення й пояснити подальший

семантичний розвиток (Dębowiak & Waniakowa, 2019: 173). Услід за С. Шестаковою, «мотивацію фітонімів розуміємо як відображення в назві мотивів номінації, а мотив номінації – це сукупність факторів, які діють у номінативній ситуації, впливають на створення певної номінації і змушують суб'єкта зробити той чи той вибір. Проблема факторів, що впливають на вибір ознак-мотиваторів у номінативному процесі, залишається головною для сучасних досліджень мотивації, доводячи їх значне розмаїття» (Шестакова, 2010: 46).

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature review). Сучасні наукові дослідження фітонімів розвиваються переважно в когнітивно-ономасіологічному аспекті, сфокусованому на дослідженні формування мовної картини світу та механізмів інтеріоризації позамовної дійсності в мові, специфіки внутрішнього рефлексивного досвіду народу (Калько, 2003; Усик, 2017 та ін.),

семантичної мотивації назв рослин як частини їх етимології (Dębowiak & Waniakowa, 2019; Сабадош, 2014; Шестакова, 2010 та ін.), вивченні народних і діалектологічних назв (Nechytailo, Kovaliuk & Gorodyska, 2022; Caceres-Lorenzo & Salas-Pascual, 2022; Waniakowa, 2021) та поліконфронтативному, спрямованому на зіставлення назв рослин у кількох неспоріднених мовах (Urniał, 2021; Waniakowa, J. 2021 та ін.). Проте, як акцентує Л. Усик, попри достатньо потужну традицію у дослідженні фітонімів як лексико-семантичного класу мовних одиниць, не до кінця вирішеними залишаються онтологічні питання розкриття механізмів породження цих найменувань, що опосередковують зв'язок концептуального і мовного рівнів і відображають процеси отримання, оброблення й перероблення інформації, набутої чуттєво-емпіричним шляхом (Усик, 2017: 8).

Варто зауважити, що різноаспектні дослідження у вітчизняній лінгвістиці сфокусовано переважно на назвах лікарських рослин (Калько, 2003; Усик, 2017; Панасенко, 2000; Світлична & Толок, 2011 та ін.), дендронімів (Харченко, 2018), флоронімів (Шестакова, 2010). Поза увагою дослідників залишається група фітонімів – назв культурних рослин, вирощуваних людиною для отримання харчових продуктів, кормів, ліків, промислової та іншої сировини. Ця проблема виходить за межі суто лінгвістичних знань. Як зауважують ботаніки, у вивченні флори будь-якого регіону планети академічні установи першочерговим завданням вважають активне дослідження природної (спонтанної) флори, значно менше приділяючи увагу флорі культурній. Водночас площі агроценозів у багатьох країнах (зокрема і в Україні) значно переважають природні ценози, займаючи іноді до 60-70% їх території, а отже й прикладне значення ряду об'єктів культурної флори постійно й неухильно зростає. Це свідчить про назрілу потребу зосередити увагу на цій важливій, але специфічній групі рослин (Нечитайло, Баданіна, & Гриценко, 2005: 4-5). Розвідки щодо походження наукових назв окремих культурних рослин здійснено в праці

«Lingua Latina agrobiologica» (Шинкарук, Балалаєва, & Вакулик, 2017).

Мета (Aim) – встановити етимологію латинських і українських назв рослин, визначити типи та механізми мотивації фітонімів, реконструювати мотиватори номінації.

Методи (Methods). У дослідженні використано етимологічний аналіз фітонімів, зіставний метод, узагальнення. Матеріалом слугували 20 біноменів культурних назв рослин із родин Злакових, Пасльонових, Бобових, Хрестоцвітих, Гарбузових, Лободових та ін., вибраних із праці «Культурні рослини України» (Нечитайло, Баданіна, & Гриценко, 2005). Лексикографічною базою дослідження слугували етимологічні словники «Etymological dictionary of Latin and the other Italic languages латинської» (de Vaan, 2016), Etymologisches Wörterbuch der botanischen Pflanzennamen (Genaust, 2012), Етимологічний словник української мови (ЕСУМ, 1982-2012).

Результати дослідження та їх обговорення (Results and discussion). За спостереженнями В. Калько, назви рослин є маніфестантами певних фрагментів національно-мовної картини світу як результату сприйняття етносвідомістю ознак, властивостей, будови рослин, їхньої дії на людину з урахуванням когнітивних механізмів аналогізації з іншими концептуальними сферами, міфами, повір'ями, традиціями, звичаями народу. Диференціація мотиваційних процесів у номінативному масиві досліджуваних фітонімів ураховує специфіку вибору мотиваторів із певних фрагментів знань про позначуване. Це дає підстави для виділення трьох типів мотивації українських назв лікарських рослин: пропозиційно-диктумного, асоціативно-термінального і змішаного (Калько, 2003).

Розглянемо типи мотивації латинських і українських назв культурних рослин.

Allium саера – Цибуля городня.

Латинська наукова назва складається з родової назви *allium*, і *n* 'часник' і видового епітета *саера*, *ae f* 'цибуля' (рослини належать до одного роду *Allium* родини Амарилісових). Такий тип мотивації, коли назву перенесено за фактом належності обох рослин до

спільного роду, проте різних видів (як-от: *шипшина-троянда*) є пропозиційно-диктумним (Усик, 2017: 177). Єдиної точки зору щодо етимології слова *allium* (до 1 ст. н.е. – *alium*) немає: дослідники актуалізують різні мотиватори найменування, вбачаючи зв'язки з різними ознаками й характеристиками: запах, смак, будова. Так, одні науковці пов'язують його з лат. *halare, olere* 'пахнути', оскільки рослина має характерний запах (предикатно-аргументний різновид пропозиційно-диктумної мотивації), інші – з кельт. *all* 'пекучий' або з праіндоєвроп. **ālu-* 'гірка рослина'. В цих випадках реконструйовано мотиватори-квалітативи, які вказують на якісні характеристики. Ваан припускає, що *alium* походить від лат. *ala* 'крило' – за виглядом дочірніх цибулинок (зубків) часнику, які нагадують крила (Vaан, 2016: 33). Це асоціативно-термінальна, метафорична мотивація (зовнішня схожість форми частини тіла ТВАРИНИ (донорська зона) і частини РОСЛИНИ (реципієнтна зона)).

Деякі вбачають зв'язок із гр. *ἁλλεσθαι* (*hallesthai*) 'вистрибувати', адже часничину легко поділити на зубки. Цю ж ознаку покладено й в основу української назви *часник*, яка виникла в результаті субстантивзації прикметника *česnъ* 'те, що відчісується, відокремлюється' (про зубки часнику), похідного від дієслова *česti* (*česati*), укр. *чесати*, (пор. нім. *Knob(lauch)* 'цибуля', ст. *Kloblauch* 'часник' від *klieben* 'розколювати, розщеплювати') (ЕСУМ, 6: 282). Форму *часник* замість сподіваного **чесник* вважають вторинною, що виникла, очевидно, в результаті зближення зі словом *частий* (там само).

Як видовий епітет вжито іменник *саера* (*сера*) 'цибуля', який походить від давньогр. *κάτια* (*κῆτια*) 'цибуля, часник' (Vaан, 2016: 108); деякі дослідники вказують на зв'язок з кельт. *сар* (*сер*) 'голова' за кулястою формою цибулини. Демінутивом до іменника *саера* є *саерула* (*серула*) 'цибулинка'. Саме від цієї форми походить українська назва *цибуля* через посередництво пол. *cebula, cybula* і нім. *zibolle, zebulle* з тим же значенням (ЕСУМ, 6: 243).

Brassica oleracea – Капуста городня.

Походження латинської назви *brassica* достеменно не відоме. Більшість

дослідників пов'язують його з протокельт. *bresic* (*bresich*) 'капуста', хоча й не відкидають можливості зворотного запозичення. За іншою версією, є зв'язок з гр. *braxein* 'варити, готувати': капуста була досить поширеною овочевою культурою у Стародавньому Римі, з неї готували безліч страв (мотиватор-дестинатив), або це контракція від *praeseccare* 'рано зрізати' < *prae-* + *secare* (мотиватор-темпоратив). В двох останніх випадках – предикатно-аргументний різновид пропозиційно-диктумної мотивації. Прикметник *oleraceus*, а, *um* походить від лат. *olus, eris n* 'овоч, городина'.

З латини виводять й українську назву *капусти*, відому в пам'ятках писемності від XI ст. (Сабадош, 2014: 100). Так, в Етимологічному словнику української мови зазначено, що назва *капуста* є результатом видозміни запозиченого лат. *compos(i)ta* 'квашена капуста' (букв. 'склад(е)на, змішана (зелень, капуста), пов'язаного з лат. *compositus* 'склад(е)ний, змішаний', *compōno* 'складаю'; слово набуло своєї теперішньої форми під впливом контамінації з близькою за значенням групою романських слів – лат. *caputium* 'качан капусти' (від *caput* 'голова'), італ. *carrusscio*, фр. *cabus* 'качанна капуста' (ЕСУМ, 2: 378-379).

Cucurbita pepo – Гарбуз звичайний.

Пліній пояснює походження слова *cucurbita* шляхом складання латинських слів *cucumis* 'огірок' і *orbis* 'коло' – 'круглий огірок' за формою плоду (рослини належать до однієї родини Гарбузових) (Hrytsenko & Balalayeva, 2008). Більшість сучасних етимологів теж вказують на зв'язок лат. *cucurbita* 'гарбуз' і *cucumis* 'огірок' (Vaан, 2016: 149), проте версію Плінія вважають сумнівною: як-от Генауст вважає, що утворено з редуплікацією після *cucumis* від **curbita* 'гарбуз' (Genaust, 2012: 132). Можливо, із санскриту *cirbhāṭa, carbhāṭa* 'довга диня', але посередництво невідоме. Як видовий епітет вжито іменник *перо*, *onis m* 'гарбуз, диня', яке походить від гр. *πέπων* (*перон*) 'стиглий, дозрілий' (див. далі етимологію слова *огірок*).

Українська назва *гарбуза* є запозиченням з тюркських мов і зрештою теж пов'язана з назвою огірка: полов. *харбуз*, *карбуз*, крим.-тат. *къарпуз*, тур. *karpuz* 'гарбуз' походять від перс. *ḫarbūza*,

ḫarbuza ‘диня’ (букв. ‘ослячий огірок’), яке складається з основ іменників *ḫer* ‘осел’ і *bučīnā* ‘огірок’ (ЕСУМ, 1: 472).

Cucumis sativus – Огірок посівний.

Лат. *cucumis*, *eris m* запозичене з давньогр. *κικυος*, можливо прийшло з доіталійської середземноморської мови-субстрату, як-от іврит. *כַּבְּרִית* ‘кабачок’. Ваан вважає, що оригінальна форма могла бути **kuku(m)*~ (Vaan, 2016, с. 148). Прикметник *sativus*, а, *um* ‘посівний’ утворено за допомогою суфікса *-lū-* від основи *sat-* дієприкметника пасивного стану *satus* ‘посіяний’ (від *serō*, *serere* ‘сіяти, саджати’) (Genaust, 2012: 330).

Як зауважує Сабадош, огірки в Україні розводять здавна, а їх назву в багатьох варіантах документують у пам'ятках староукраїнської писемності, починаючи від II пол. XVI ст.: *угурокъ*, *огурокъ*, *огорокъ*, *угирокъ*, *гирокъ*, *огуреиъ*, *вгурецъ* (Сабадош, 2014: 107). На основі археологічних даних та порівняння назв огірків у різних слов'янських мовах дослідник припускає, що в киеворуський період міг функціонувати номен **огорькь/*огурькь* < прасл. **ogorbkb*: **ogurbkb* < гр. *αγουρος*. Загальноприйнятої етимології *αγουρος* немає, здебільшого пов'язують з гр. *ἄωρος* ‘передчасний, незрілий’ (оскільки огірки їдять зеленими, на противагу дині – *πέπων* (*peron*) ‘стиглий, спілий’), утвореним за допомогою заперечного префікса *ᾱ-* від *ώρα* ‘час, рік, день, пора’ (мотиватор-темпоратив). Гр. *ἀγγοῦρι(ov)* вважають також запозиченням зі східних мов (пор. перськ. *angārah* ‘кавун’, *angūr* ‘гроно, виноград’) (ЕСУМ, 4: 153).

Solanum lycopersicum – Помідор їстівний, томат.

Пропозиційно-диктумна мотивація: латинська назва складається з родової назви *solanum*, *i n* ‘паслін’ і видового епітета *lycopersicum*, *i m* ‘помідор’ (рослини належать до одного роду родини Пасльонових). Назва пасльону *solanum* трапляється вже в Лукреція, Плінія та Цельса. Етимологія слова неясна: Вітштайн пов'язує з лат. *solamen* ‘полегшення, втіха’, *solāri* ‘полегшувати, заспокоювати, вгамовувати біль’, тому що деякі види роду вживалися в народній медицині як знеболювальний і наркотичний засіб (мотиватор-дестинатив).

Проте Генауст вважає цю версію сумнівною і виводить *solanum* від лат. *sol* ‘сонце’ без пояснення мотивації (Genaust, 2012: 343).

Видовий епітет *lycopersicum* (*lycopersicon*) походить від давньогр. *λύκοπερσικῶν* (*lúkopersikōn*), букв. ‘вовчий персик’ від *λύκος* (*lúkos*) ‘вовк’ + *περσικῶν* (*persikōn*) ‘персик’. Таку назву пояснюють тим, що спочатку помідори вважали отруйними – до VIII ст. їх використовували як декоративні рослини. Значна кількість представників родини Пасльонових дійсно є отруйними. У різних культурах із давніх-давен «вовчим» називали те, що становило загрозу для здоров'я або було неїстивим. Як зауважує Калько, «при пропозиційно-модусній мотивації аксіологічна маркованість назви рослини за шкалою “добре – погано” детермінується, як правило, її реальними властивостями: корисністю чи шкідливістю для людини. Домінуючим є вираження негативної оцінки, що здійснюється за допомогою теонімічної, демонологічної, колористичної та анімалістичної лексики» (Калько, 2003: 13). Усик пояснює, що «аналогізація оцінних ознак донорської зони ТВАРИНА та реципієнтної зони РОСЛИНА може відбуватися на підставі отруйних властивостей рослини, тоді у зоні ознаки фітоніма закріплюється негативна утилітарна оцінка. Інтенсивну негативну оцінку спостерігаємо у прикладах із компонентом *вовк* (вовчий). Вовки були найнебезпечнішими для людини хижаками, розповсюдженими на європейському континенті, тому небезпека для життя і здоров'я від уживання певної отруйної рослини дорівнювалася до шкоди, якої вони завдавали (Усик, 2017: 100).

Українська назва *помідор* є запозиченням з італійської мови; іт. *pomidori* (мн.), *potodoro* (одн.) виникло внаслідок злиття складових елементів словосполучення *pomo d'oro* ‘помідор’ (букв. ‘золоте яблуко’), що складається з *pomo* ‘яблуко’ + *d'* (скорочена форма прийменника *di* ‘від’ < лат. *de* з тим самим значенням) + *oro* ‘золото’ < лат. *aurum* (ЕСУМ, 4: 509). ‘Золотим яблуком’ назвав рослину в 1544 р. П.А. Матіолі (Pietro Andrea Matthioli). За спостереженнями Сабадоша, в українській мові назви помідора зафіксовано в XIX ст., вперше

терміновано І. Верхратським (1873), трапляється вона і в Українській номенклатурі вищих рослин (1922), проте у Словнику ботанічної номенклатури (1928) на позначення рослини ухвалено як науковий термін *баклажан червоний* (Сабадош, 2014: 129).

Іншим представником цього роду є *Solanum melongena* – Баклажан синій.

Пропозиційно-диктумна мотивація: родова назва *Solanum* ‘паслін’ + видовий епітет *melongena* ‘баклажан’. Етимологію *melongena* не визначено. Генауст припускає, що ймовірно, на основі пізн.лат. *melum* ‘яблуко’ (за формою плоду) або гр. *melallo-* ‘чорний’ (за темним коліром плодів), разом з іт. *melanzana* від гр. *μελιντζάνα* (*melintzanion*), які разом із романськими формами (ісп., порт. *berengena*, порт. *beringela*, катал. *alberginera* > фр. *aubergine*) від араб. *al-bādingān* ‘баклажан’, яке має основу від перс. *bātingān*, та його вульгарних форм *bādingān*, *bādingān* (Genaust, 2012: 244). Від цієї основи утворено й українську назву рослини. Як зауважує Сабадош, ця культура з’явилася в Україні лише в ХІХ ст. Документовано такі її назви: *баклажан, синій помідор*. Первинно *баклажан* було синонімом до лексеми *помідор*. У словнику Ф. Піскунова (1882) на позначення обох рослин подано варіант *батлажани*. В окремих джерелах ці дві культури (баклажан і помідор) розрізняються в назвах шляхом додавання означення: *баклажан червоний* і *баклажан синій*. *Батлажан* запозичено через тур. *patlydzan*, сх. тюрк. *patingan* < араб.-перс. *Badinjan* (ЕСУМ, 1: 120). Отже, первинною була форма *батлажан*, а *баклажан* – вторинною, яка наявна з цим значенням у більшості слов’янських мов. Саме вона стала нормативною в українській літературній мові, схвалена як науковий термін (Сабадош, 2014: 128).

Solanum tuberosum – Картопля.

Дослівно наукова назва рослини перекладається як ‘паслін бульбистий’. Прикметник *tuberosus*, *a*, *um* утворено від *tuber*, *eris n* ‘бульба, горб’.

Назви картоплі в українських джерелах з’являються в кінці ХVІІІ ст.: *кромплі* (1786 р. в похідному слові *кромповиня* ‘бадилля картоплі’), *кртофля* (1794) і *бараболя* (кін. ХVІІІ). Усі

вони запозичені з інших мов. Нормативною в сучасній українській мові стала назва *картопля*, схвалена як науковий термін у Словнику ботанічної номенклатури (1928), відома в більшості сучасних українських говорів (Сабадош, 2014: 126). Українську назву *картопля* через польську мову запозичено з німецької; нвн. *Kartoffel*, ст. *Tartuffe* ‘картопля’ походить від іт. *tartufo*, *tartufolo* ‘трюфель’ (від нар.-лат. **terrae tufer* ‘земляна бульба’, лат. *terrae tuber*; яке було перенесене на картоплю через подібність бульб (ЕСУМ, 2: 397). Пропозиційно-асоціативний різновид мотивації: асоціативний компонент + локатив.

Capsicum annuum – Перець стручковий (однорічний).

Більшість дослідників пов’язують назву *capsicum* з лат. *capsa*, *ae f* ‘коробка, футляр, капсула’ (Genaust, 2012: 93): за будовою плодів перцю, які нагадують коробочку чи капсулу, де знаходиться насіння (асоціативно-термінальна мотивація). Як зауважує Калько, поєднання концептуальних сфер *артефакт* і *рослина* пояснюється механізмом людської свідомості, що уподібнює образи рукотворного світу до світу нерукотворного (Калько, 2003: 12). За іншою версією, *capsicum* є похідним від гр. *καπνίσω* (*kapto*) ‘горю, печу’ за смаком плодів (мотиватор-квалітатив), проте Генауст вважає такий зв’язок недоведеним (Genaust, 2012: 93). Видовий епітет *annuus*, *a*, *um* (від лат. *annus*, *i m* ‘рік’) вказує на те, що життєвий цикл рослини триває один вегетаційний період, мотиватор-темпоратив.

Українська назва *перець* (прасл. *пльрь*) є запозиченням з лат. *piper* ‘перець’, яке походить від гр. *πέπερι* < давньоінд. *pīpālī* ‘зернина перцю’ (ЕСУМ, 4: 346). Від прасл. *пльрь* утворено *пльрьць* > *перець* в результаті гаплогії. Слово *перець* (без означення) як назву цієї рослини почали використовувати в кін. ХІХ – на поч. ХХ ст. У староукраїнський період без означення воно означало тільки пряну рослину *Piper nigrum* ‘чорний перець’, з якої цю назву в ХІХ ст. було перенесено і на стручковий перець (Сабадош, 2014: 130).

Helianthus annuus – Соняшник звичайний, або однорічний.

© О. Балалаєва

Родова назва походить від гр. *ἥλιος* (*helios*) 'сонце' і *ἄνθος* (*anthos*) 'квітка'. У більшості досліджень наводяться два варіанти мотивації: за подібністю голівки (квітки) рослини до сонця і за характеристикою геліотропізму (молоді квіти повертають за сонцем) (Genaust, 2012: 93; Balalaieva, 2020: 137). Дифузно-метафоричний тип мотивації, квалітатив + партитатив, донорська зона НАТУРФАКТ (сонце) і реципієнтна зона РОСЛИНА.

Аналогічні мотивації лежать в основі української назви рослини: *соняшник* < *сонце*; назви зумовлені схожістю квітки соняшника із сонцем, а також тим, що його квітка постійно повертається до сонця (ЕСУМ, 5: 354).

Daucus carota subsp. sativus – Морква звичайна городня (посівна).

Назва роду *daucus* походить від лат. *daucos*, *daucum*, пов'язаного з гр. *δαῦκος* (*daukos*) 'пастернак'. Генауст зауважує, що слово має неясне походження (Genaust, 2012: 138). Давньогрецьким словом *δαῦκος* позначали різні види окружкових рослин. Іноді його пов'язують із дієсловом *δαίω* 'запалюю' за пекучим смаком плодів, проте Генауст вважає цю версію сумнівною (там само). Видовий епітет *carota* походить від гр. *καρωτόν* (*karōtón*) 'морква, пастернак', яке пов'язують або з гр. *κάρα* (*kar*) 'голова' (Genaust, 2012: 96), або з праіндоєвропейським коренем **ker-* 'ріг' за формою коренеплоду (в обох випадках метафорична назва, аналогізація форми частини рослини з частинами тіла людини або тварини). Підвидовий епітет *sativus* 'посівний' вказує на те, що це культивовані підвид моркви звичайної, або дикої.

Українська назва *морква* походить від прасл. **mъrku* (род. відм. **mъrkъve*), яке вважають спорідненим з лит. *burkunas*, і можливо, з давньонім. *mor(a)ha*, виводячи їх від праінд. **mrk-/brk-* (ЕСУМ, 3: 514).

Beta vulgaris – Буряк звичайний.

Походження назв рослини в латинській та українській мові є неясним. Латинське *beta* є запозиченням, ймовірно, з кельтської (Genaust, 2012: 96). Немає точної етимології й української назви. Наведемо декілька: «запозичено через польську мову з середньолатинської або італійської; слат. *borāgo* (*borrāgo*), іт.

borragine 'бурачник, *Borrage officinalis*' походить від ар. *abū araq* 'те саме' (букв. 'батько поту'); на думку Брюкнера, назву рослини *Borrage* перенесено на рослину *Beta vulgaris* тому, що обидві вони вживались у салат; Славський вважає, що *burak* як назва рослини *Beta vulgaris* походить від назви кольору *bury*, контамінованої з середньовічним *borak*, *burak* 'бурачник'; Махек виводить дану назву з чеськ. *buryňa* 'кормовий буряк' (*buryňa* = *burgundská řepa*)» (ЕСУМ, 1: 305).

Phaseolus vulgaris – Квасоля звичайна.

Латинська назва *phaseolus* є демінутивом до *phaselus*, *phaselos* з тим же значенням, яке походить або з давньогр. *φάσηλος* 'біб', або з мови-субстрату, яка була першоджерелом (Genaust, 2012: 288). Видовий епітет *vulgaris*, є 'звичайний' < 'загальний, поширений, притаманний або стосовний простого люду' походить від *vulgus* 'натовп, народ, простолюди' (там само: 385).

Українська назва *квасоля* через польське посередництво запозичена з середньовісньонімецької мови; свн. *fasöl* походить від лат. *phaseolus* 'квасоля' < гр. *φάσηλος*, очевидно, середземноморського походження (ЕСУМ, 2: 416). Як зауважує Сабадош, в XIX ст. вживаються назви *фасоля*, *пасуля*, *пасоля*, *хвасоля*, *квасоля*. Останній варіант як найпоширеніший уже в XIX ст. і в сучасних українських говорах закономірно стає загальнонародним і нормативним в українській літературній мові. Він був затверджений і як термін в Словнику ботанічної номенклатури (Сабадош, 2014: 109).

Pisum sativum – Горох посівний.

Латинська назва *pisum* 'горох' походить від гр. *πίσων*, *πίσος* (*pison*, *pisos*) з тим же значенням; слово, ймовірно, фракійського чи фргійського походження (Genaust, 2012: 295).

Українська назва *горох* є загальнослов'янською (праслав. **gorъxъ* < **gorsъ*), що пов'язують також з давньоінд. *ghārṣati* 'розтирає', *ghrṣta* 'розтертий', пояснюючи первісне значення як 'щось розтерте' (пор. семантичну паралель лит. *žirnis* 'горох', праслав. **zъrno*, укр. *зерно*, давньоінд. *jīṛā* 'роздрібнений, спорохнілий' (ЕСУМ, 1: 572).

Схожим чином пояснюють етимологію й іншої рослини родини злакових.

Triticum vulgare – Пшениця звичайна.

Латинська назва рослини *triticum* походить від дієприкметника минулого часу *tritrus*, а, *um* ‘розтертий, розмелений’, утвореного від дієслова *terere* ‘терти, молоти, товкти’: з давніх часів із зерна пшениці мололи борошно (Vaap, 2016: 616; Genaust, 2012: 372).

Українська назва *пшениця* – прасл. *рьшеніца*, похідне утворення від *рьшено* ‘пшоно’ (ЕСУМ, 4: 647); прасл. *рьшено*, субстантивованій дієприкметник (ч. р. **рьшенъ*) від *рьхати* ‘товкти’: назва зумовлена тим, що для одержання пшона необхідно обтовкти зерна проса (там само: 648). Як в латинській, так і в українській мові – предикатно-аргументний різновид пропозиційно-диктумної мотивації.

Panicum miliaceum – Просо посівне.

Назва *panicum* походить від лат. *panus*, *paniculus* ‘волоть, колос проса’. Генауст на підтвердження наводить слова Плінія: *panicum a paniculis dictum* ‘просо названо за колоском’ і відхиляє традиційне пояснення зв’язку з лат. *panis* ‘хліб’ (Genaust, 2012: 278). Ваан вважає, що *panicum* може бути пов’язане з *panis* ‘хліб’, хоча й зауважує, що просо зазвичай не обробляють як хліб (Vaap, 2016: 443). Як видовий епітет вжито прикметник *miliaceus*, а, *um* ‘просяний’ < лат. *milium*, і *n* ‘просо, пшоно’, яке походить від від праіндоєвроп. **melh₂-* ‘молоти, подрібнювати’ (пор. також давньогр. *μελίνη* ‘пшоно’ і лит. *málnos* ‘пшоно’. Ваан пояснює значення як ‘зерно, яке можна/треба молоти’ (Vaap, 2016: 379).

Походження української назви *просо* (від праслав. *proso*) неясне; можливо, неіндоєвропейське; пов’язують також з давньоінд. *parśáh* ‘сніп’, з індоєвропейським коренем **pre-(s)-* ‘давити, бити’, наявним у *práti* (первісно ‘бити’), лат. *preto* ‘тисну’ (ЕСУМ, 4: 603).

Avena sativa – Овес посівний.

Походження латинської назви *avena* невідоме, ймовірно, це слово з неіндоєвропейського субстрату: споріднене з літ. *aviža*, латв. *auzas*, праслав. **ovъsъ* з тим же значенням. Ваан зауважує, що більш очікуваною в латинській мові була б форма з іншим суфіксом: *avina* і реконструює праітал. **aweksna-*, (Vaap, 2016: 64), Генауст – **auignā* (Genaust, 2012: 66).

Спорідненою з латинською назвою рослини є й українська *овес* – праслав. *ovъsъ*; споріднене з лит. *aviža* ‘овес’ (можливо, з **aviga*), лтс. *áuzā*, прус. *myse*, лат. *avēna* (**avīna* < **auignā*), далі, можливо, з гр. *αἰγίλωψ* ‘вівсюг’ (ЕСУМ, 4, 149).

Secale cereale – Жито посівне.

Етимологія слова *secale* невизначена, Генауст припускає, що воно могло бути запозичене з Балкан, або пізніше засновано на лат. *secare* ‘різати’ як ‘різати зерно’ (Genaust, 2012: 335). Видовий епітет *cerealis* походить від імені Церери (*Ceres*) – богині родючості, врожаю й землеробства (там само: 104), місією якої було давати їжу й життя людству.

Українська назва *жита* успадкована від прасл. *žito*, пов’язаного з *žiti* ‘жити’ (пор. стсл. *жито* ‘городина, збіжжя’, пол. *żyto*, чеськ. слц. *žito*, нл. *żyto*, полаб. *zaitū*, болг. м. *жѹто* ‘збіжжя, пшениця’, схв. *жѹто*, слн. *žito* (ЕСУМ, 2: 200).

Hordeum sativum – Ячмінь посівний.

Більшість дослідників згодні, що назву в латинській мові дано рослині через довгі гострі остюки, проте реконструюють різні твірні основи. Ваан реконструює праіт. форму **xor(s)d<-ejo-* (основа **hordr-* з присл. суфікс **ejo-* (< **g^h(e/o)rsd-*). Оскільки ячмінь був відомий у Європі з сьомого тисячоліття до н.е, і оскільки використовували принаймні два основні види ячменю, цілком можливо, що різні індоєвропейські діалекти запозичили це слово, коли вони мігрували до Європи та Малої Азії. (Vaap, 2016: 288). Генауст виводить з індоєвроп. **ghfzd̥ti*, **gherzdā* ‘остюк, ость’ і далі до **ghers-* ‘виділятися, щетинитися; проростати’ (Genaust, 2012: 197). Пов’язане з лат. *horreo* ‘щетинитися’, *hirsutus* ‘волохатий’.

Українська назва *ячмінь* < праслав. *(*j*)*ęсѣту* (род. в. одн. (*j*)*ęсѣтене*); точних індоєвропейських відповідників немає; припускають походження з індоєвроп. **ank-* ‘згинати’ і спорідненість із др. *укоть* ‘пазур; якір’ (**qkotъ*), лит. *ánka* ‘петля’, двн. *ango*, *angul* ‘петля.; шип, шпилька’, нвн. *Angel* ‘вудка; гак’, лат. *uncus* ‘зігнутий’, гр. *ῥυκος* ‘закривлення; гак’, давньоінд. *aṅkā-* ‘згин; гак’: в одного з найпоширеніших сортів ячменю *Hordeum distichon nutans* при досяганні колос згинається до землі).

Менш вірогідне зближення з гр. *ἀκοστή* 'ячмінь', *ῥμνῆ* 'пожива, зерно'; сумнівне виведення праслав. **ę(сьту)* з індоєвроп. **η-*, як і реконструкція праслов'янської форми слова **īanjkimen-* < **aŋkimen-* і зближення з прус. *ausulo* 'голка', гр. *αἴχλοι* 'гострі стріли' з огляду на довгі остюки колоса (ЕСУМ, 6: 565).

Fagopyrum esculentum – Гречка посівна.

Назва *fagopyrum* походить від двох слів: лат. *fagus* 'бук' та гр. *πυρός* (*pyros*) 'пшениця' і дослівно перекладається як 'букова пшениця' (Genaust, 2012: 165). З гречки, як і з пшениці, мололи муку, а тригранні плоди рослини за формою нагадують букові горішки (асоціативно-термінальна мотивація, змішаний тип, де донорською зоною є інші РОСЛИНИ, а мотиватори пов'язані з подібністю візуального образу й призначення (квалітатив+дестинатив)).

Видовий епітет виражений прикметником *esculentus*, а, *um* походить від лат. *esca*, *ae f* 'жа, корм' – модусна мотивація, яка підкреслює утилітарні властивості рослини.

Українська назва *гречка* < *грек*, адже рослина що потрапила до східних слов'ян через греків (ЕСУМ, 1, 592).

Zea mays – Кукурудза звичайна.

Назва роду *zea* походить від давньогр. *ζεῖα* (*zeia*, *zea*) 'вид зерна, спельта' (Genaust, 2012: 389). Як видовий епітет вжито іменник *mays*, що запозичено через ісп. *maiz* 'кукурудза, маїс' з мов Гаїті або Куби *mahiz* (там само: 240).

Чіткої етимології української назви *кукурудза* немає, наведемо декілька: «Можливо, слово слов'янського походження, пов'язане з коренем **kokor-*, **kukur-* 'щось розчепірене' і споріднене зі слн. *kukúrjav* 'кучерявий' і болг. *кукурјак* 'чемериця'; не виключено, що слово є зворотним запозиченням з румунської мови, в якій *sicurúz* 'кукурудза' виникло на основі укр. *кокорудка* 'шишка', *кокорудда* 'шишки'. Не цілком обґрунтованою вважають думку про походження від тур. *kokoroz* 'стебло кукурудзи з листям, для якого не виключають південнослов'янське походження; малоімовірні припущення про походження від незасвідченого нгр. **коккороζο(ν)* 'качан кукурудзи' або від вигуку *kukurú* під

час годування птиці зернами кукурудзи» (ЕСУМ, 3: 131). Як зауважує Сабашко, назви кукурудзи відомі в джерелах української мови з поч. XVIII ст. Якщо номен кукуруза (кукурудза) у XVIII ст. тільки починає вживатися в українській мові, то вже на поч. XIX ст. він міцно завойовує пріоритетне місце в ужитку майже на всій території України. На думку дослідника, висновок М.Комарова, ніби на Правобережжі функціонує *кукуруза* (-дза), а на Лівобережжі – *пшеничка*, *пшінка*, не узгоджується з реальністю, вживає його Т. Шевченко та ін. Якщо розглядати варіанти кукурудза і кукуруза, то перший більш характерний для західних, а другий – для східних українських діалектів, хоч і в цьому випадку суворої закономірності немає. Зрештою літературною нормою стає закономірно варіант кукурудза, як такий, що найчастіше фіксується джерелами української мови XIX – поч. XX ст., поширений у всіх українських говорах і ухвалений як науковий термін.

Висновки (Conclusions).

Проведений етимологічний аналіз фітонімів дозволяє зробити висновок, що процес номінації культурних рослин в латинській і українській мові спирається на механізми пропозиційно-диктумної та асоціативно-метафоричної мотивації. Результати дослідження підтверджують висновки сучасних когнітивних і компаративних розвідок про те, що у процесі номінації рослин пріоритет надається пропозиційно-диктумній мотивації, яка фіксує в ономазіологічній структурі найменування істинні знання про об'єкт номінації і ґрунтується на добуванні мотиватора із зони істинної інформації про ознаки та властивості рослин (Усик, 2017). Оскільки назви рослин є одним із найдавніших пластів лексики, не завжди можливо чітко встановити етимологію того чи іншого слова, особливо в латинській мові, де значна частина назв рослин запозичена через грецьку з прадавніх мов, які вважають першоджерелом. З точки зору доступних діахронічних глибин, реконструкція мотиваторів багатьох латинських слів перебуває у полемічному полі сучасних дослідників і залишається гіпотетичною. Навіть в межах етимологічних розвідок одного слова дослідники актуалізують різні мотиватори

найменування, вбачаючи зв'язки з різними ознаками й характеристиками. У пропозиційно-диктумній мотивації переважає предикатно-аргументний різновид з різними мотиваторами, найпродуктивнішими з яких є квалітативи, дестинативи і партитативи. Асоціативно-термінальна мотивація у назвах культурних рослин представлена різними моделями, найпродуктивнішими з яких є перенесення ознак із донорських зон ЛЮДИНА, ТВАРИНА, НАТУРФАКТ і АРТЕФАКТ.

Список використаної літератури

1. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) [та ін.] ; АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1982-2012. Т. 1-6. -Г / уклад.: Р. В. Болдирев [та ін.]. 630 с.
2. Калько В.В. Когнітивно-ономасіологічний аналіз назв лікарських рослин в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 2003. 18 с.
3. Нечитайло В. А., Баданіна В. А., Гриценко В. В. Культурні рослини України : навч. посіб. Київ: Фітосоціоцентр, 2005. 351 с.
4. Сабадош І.В. Історія української ботанічної лексики (XIX - початок XX ст.) : монографія. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2014. 600 с.
5. Усик Л. Когнітивно-ономасіологічна реконструкція оцінного компонента у семантиці фітонімів (на матеріалі назв лікарських рослин у німецькій, англійській, російській та українській мовах) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, 2017. 257 с.
6. Харченко С.В. Інтегрований словник дендронімів як засіб уніфікації назв зелених насаджень парків і скверів. *Міжнародний філологічний часопис*. 2019. Т. 10, № 1. С. 83-93.
7. Шинкарук В.Д., Балалаєва О.Ю., Вакулик І.І. *Lingua Latina agrobiologica*. Київ : Міленіум, 2017. 528 с.
8. Шестакова С. Мотивація сучасних українських фітонімів. *Українська мова*, 2010. № 2. С. 44-49.
9. Balalaieva O. High-frequency

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, перспективними напрямками подальших досліджень є встановлення етимології назв культурних рослин інших родин.

Подяки (Acknowledgement).

Авторка висловлює подяку доктору філологічних наук, професору Василю Шинкаруку, кандидату філологічних наук, доценту Ірині Вакулик за участь у дискусії й обговоренні результатів.

Конфлікт інтересів (Conflict of Interest). Немає.

Greek and Latin roots denoting plant parts. *Euromentor*. 2020. Vol. 11, No. 2. P. 137-145.

10. Caceres-Lorenzo M.T., Salas-Pascual M. What do phytonyms name? The definition of plant names in academic dictionaries. *Revue Romane*. 2022. Vol. 57, No 2. P. 343-366. <https://doi.org/10.1075/rro.17012.cac>

11. de Vaan M. Etymological dictionary of Latin and the other Italic languages. Leiden Indo-European etymological dictionary series. Vol. 7. Brill, 2016. 825 p.

12. Dębowiak P., Waniakowa J. Semantic Motivation of Plant Names as a Part of their Etymology. *The Landscape of Lexicography*. Lisboa: Centro de Linguística da Universidade de Lisboa & Centro de Línguas, Literaturas e Culturas da Universidade de Aveiro, 2019. P. 173-200.

13. Genaust H. Etymologisches Wörterbuch der botanischen Pflanzennamen, 3rd ed. überarbeit. und erw. Aufl. Hamburg: Nikol, 2012. 701 p.

14. Hrytsenko S. P., Balalayeva O. Y. Latin language for the students-agrobiologists: manual. Kyiv, Tcentr uchbovoi literatury, 2008. 324 p.

15. Nechytailo I., Kovaliuk O., Gorodyska O. Eastern Romance borrowings in Ukrainian dialects (Indo-European retrospective). *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11. No 56. P. 28-37. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.3>

16. Urniaż A. The Colourful World of Plants. A Polyconfrontative Study of Colours in the Botanical Names of Plants. *Inter-/Trans-/Unidisciplinary Methods – Techniques*

– *Structures*. Vol. 1. Peter Lang, 2021. P. 13-26. DOI: 10.3726/b17446

17. Urniaż A.J. Shapes in Botanical Names: A Polyconfrontative Approach. *Academic Journal of Modern Philology*. Vol. 12. 2021. P. 219-229. DOI: 10.34616/ajmp.2021.12

18. Waniakowa J. Gwarowe nazwy roślin jako odbicie nastawienia użytkowników gwar do przyrody (Ujęcie historyczno-porównawcze). *Poradnik Językowy*. 2021. No 3, P. 45–59. DOI: 10.33896/PorJ.2021.3.4

19. Waniakowa J. Polish dialectal wild herbaceous plant names against a Slavic and European background. *Dialectologia et Geolinguistica*. 2018. Vol. 26, No 1. P. 113–129. <https://doi.org/10.1515/dialect-2018-0006>

References

1. Melnychuk, O.S. (Ed.). (1982-2012). *Etymologichnyi slovnyk ukraïnskoi movy* [Etymological dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 1 -6). Kyiv : Naukova dumka.

2. Kalko, V.V. (2003). *Kohnityvno-onomasiolohichnyi analiz nazv likarskykh roslyn v ukraïnskii movi* [Cognitive Onomasiological analysis of Official Plants' Names in the Ukrainian Language.]. (Dissertation abstract). Mechnikov National University, Odesa.

3. Nechytailo, V.A., Badanina, V.A. & Hrytsenko, V.V. (2005). *Kulturni roslyny Ukrainy* [Cultivated plants of Ukraine]. Kyiv: Fitosotsiotsentr.

4. Sabadosh, I.V. (2014). *Istoriia ukraïnskoi botanichnoi leksyky (XIX - pochatok XX st.)* [History of Ukrainian botanical vocabulary (XIX – beg. XX)]. Uzhhorod : Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet.

5. Usyk, L. (2017). *Kohnityvno-onomasiolohichna rekonstruktsiia otsinnoho komponenta u semantysi fitonimiv (na materialy nazv likarskykh roslyn u nimetskii, anhliiskii, rosiiskii ta ukraïnskii movakh)* [Cognitive and onomasiological reconstruction of the evaluative component in the semantics of phytonyms (on the material of the names of medicinal plants in German, English, Russian and Ukrainian languages)].

(Doctoral dissertation). National Pedagogical Drahomanov University, Kyiv.

6. Kharchenko, C.V. (2019). *Intehrovanyi slovnyk dendronimiv yak zasib unifikatsii nazv zelenykh nasadzhen parkiv i skveriv* [Integrated dictionary of dendronyms as a means of unification of names of park greenery and squares], *International Journal of Philology*, 10(1), 83-93.

7. Shynkaruk, V. D., Balalaieva, O.Iu., & Vakulyk, I.I. (2017). *Lingua Latina agrobiologica*. Kyiv : Milenium.

8. Shestakova, S. (2010). *Motyvatsiia suchasnykh ukraïnskykh fitonimiv* [Motivation of modern Ukrainian fitonyms], *Ukrainska mova*, 2, 44-49.

9. Balalaieva, O. (2020). High-frequency Greek and Latin roots denoting plant parts. *Euromentor*, 11(2), 137-145.

10. Caceres-Lorenzo, M.T., & Salas-Pascual, M. (2022). What do phytonyms name? The definition of plant names in academic dictionaries. *Revue Romane*, 57(2), 343-366. <https://doi.org/10.1075/rro.17012.cac>

11. de Vaan, M. (2016). *Etymological dictionary of Latin and the other Italic languages. Leiden Indo-European etymological dictionary series*, 7. Brill.

12. Dębowiak, P. & Waniakowa, J. (2019). Semantic Motivation of Plant Names as a Part of their Etymology. *The Landscape of Lexicography*. Lisboa, Centro de Linguística da Universidade de Lisboa & Centro de Línguas, Literaturas e Culturas da Universidade de Aveiro, 173-200.

13. Genaust, H. (2012). *Etymologisches Wörterbuch der botanischen Pflanzennamen* (3rd ed. überarbeit. und erw. Aufl.). Hamburg: Nikol.

14. Hrytsenko, S. P., & Balalayeva, O. Y. (2008). *Latin language for the students-agrobiologists: manual*. Kyiv, Tcentr uchbovoi literatury.

15. Nechytailo, I., Kovaliuk, O., & Gorodyska, O. (2022). Eastern Romance borrowings in Ukrainian dialects (Indo-European retrospective). *Amazonia Investiga*, 11(56), 28-37. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.3>

16. Urniaż, A. (2021). The Colourful

World of Plants. A Polyconfrontative Study of Colours in the Botanical Names of Plants. *Inter-/Trans-/Unidisciplinary Methods – Techniques – Structures*, vol. 1. Peter Lang, 13-26. DOI: 10.3726/b17446

17. Urniaż, A. J. (2021). Shapes in Botanical Names: A Polyconfrontative Approach. *Academic Journal of Modern Philology*, 12, 219-229. DOI: 10.34616/ajmp.2021.12

18. Waniakowa, J. (2021). Gwarowe

nazwy roślin jako odbicie nastawienia użytkowników gwar do przyrody (Ujęcie historyczno-porównawcze). *Poradnik Językowy*, 3, 45–59. DOI: 10.33896/PorJ.2021.3.4

19. Waniakowa, J. (2018). Polish dialectal wild herbaceous plant names against a Slavic and European background. *Dialectologia et Geolinguistica*, 26(1), 113–129 <https://doi.org/10.1515/dialect-2018-0006>

Etymology of Latin and Ukrainian names of cultivated plants

Olena BALALAIEVA,

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
15 Heroyiv Oborony Street, Kyiv 03041, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2675-5554>
E-mail: olena.balalaeva@gmail.com

Abstract. Plant names are a special thematic group of vocabulary, the formation of which continued at various historical stages of the development of society. Despite the rather powerful domestic tradition of phytonym research, a group of names of cultivated plants remains outside the attention of scientists. The aim of the article is to define the etymology of Latin and Ukrainian names of cultivated plants, to determine the types and mechanisms of motivation of phytonyms, to reconstruct nomination motivators. The research used the etymological analysis of phytonyms and the comparative method, the material was 20 binomial names of cultivated plants. As a result of the study, it was found that the process of naming cultivated plants in Latin and Ukrainian is based on the mechanisms of propositional-dictum and associative-metaphorical motivation. The results confirm the conclusions of modern cognitive studies that in the process of plant nomination, priority is given to propositional-dictum motivation, which records true knowledge about the object of nomination in the onomasiological structure of the name. Since the names of plants are one of the oldest layers of the vocabulary, it is not always possible to define the etymology of the word, especially in Latin, where a significant part of plant names is borrowed through Greek from ancient languages, which are considered the original source. The reconstruction of the motivators of many Latin words is in the polemic field of modern researchers and remains hypothetical. Propositional-dictum motivation is dominated by the predicative-argumental kind with various motivators, the most productive of which are qualitative, destinative and partitive. Associative-terminal motivation in the names of cultivated plants is represented by various models, the most productive of which are sign transfers from the donor zones HUMAN, ANIMAL, NATURAL FACT and ARTIFACT.

Key words: scientific name, etymological analysis, motivation, motivator.